

Baskı Resim Alanında Bir Duayen Süleyman Saim Tekcan ve “Uygurlıklar Serisi” Üzerine

Doç. Dr. Zeliha Kayahan

Makale Geliş Tarihi: 21.08.2020
Yayına Kabul Tarihi: 29.09.2020

Özet

Sanat, her birey için başka bir dil ve başka bir ifade alanıdır. Sanatın var olduğu çağlardan bu güne kadar kendini ifade etmenin arayışı içindeki sanatçıların olaylara/olgulara karşı sergilediği duruşu veya tutumu eserleri üzerinden okunabilmektedir. Tarihi birer kanıt niteliğinde olan bu eserler aynı zamanda sanatçı/ tasarımcının içinde yer aldığı kültürün ve toplumun da bir aynasıdır. Süleyman Saim Tekcan, Türk baskıresim sanatının öncülerinden ve önemli isimlerinden biridir. Sanatçının gelecek kuşaklar için ilham verici akademik ve sanatsal yaşamı, çalışmalarındaki özgün sanatsal dili ve teknik kusursuzluğu onun kendi topraklarını ve kültürünü yansıtmaktadır. Tekcan'ın eserleri; geçmişle köklenirken geleceğe uzanan, estetik değerleri kendi özgün düşünceleri çerçevesinde şekillenmiş olarak Türk sanatında yerini almıştır. Bu makalenin amacı; Süleyman Saim Tekcan'ın kültürün baskıresim sanatına yansıtılmasının özgün bir örneğini sunduğu “Uygurlıklar Serisi” üzerinde incelemelerde bulunmaktır. Türk baskı resim sanatı kimliğinin oluşum sürecine büyük katkıları olan sanatçının bu serisinde, çağdaş düşünce yapısının uygurluk imleriyle olan etkileşiminde içselleştirilmiş bir sürece tanık olmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sanat, Süleyman Saim Tekcan, Baskı Resim, Uygurlıklar Serisi

SÜLEYMAN SAİM TEKCAN, A DOYEN IN THE FIELD OF PRINTMAKING AND ON “CIVILIZATIONS SERIES”

Abstract

Art is a different language and a different field of expression for every individual. The stance or attitude displayed by the artists who are in search of expressing themselves from the ages of art existed to the events / facts can be read through their works. These works, which are historical evidence, are also a mirror of the culture and society in which the artist / designer is located. Süleyman Saim Tekcan is one of the pioneers and important figures of Turkish printmaking art. The artist's inspirational academic and artistic life for future generations, his unique artistic language and technical perfection in his work reflect his own lands and culture. Tekcan's works; While rooted in the past, it has taken its place in Turkish art with its aesthetic values shaped within the framework of its own original thoughts. The purpose of this article is; To make examinations on “Civilizations Series”, where Süleyman Saim Tekcan presents an original example of reflecting culture on printmaking art. In this series of the artist, who contributed greatly to the formation process of the Turkish printmaking art identity, we witness an internalized process in the interaction of the contemporary mindset with the images of civilization.

Keywords: Art, Süleyman Saim Tekcan, Printmaking, Civilizations Series

Giriş

Sanat, geçmişten günümüze bireyin kendisini ifade etmesinde en etkili yol olmuştur. Bu yolda sanatçı, çevresi ile kurduğu ilişkinin yanı sıra içsel dünyasını biçimler ve renkler aracılığıyla gözler önüne serer. İlkel çağlardaki mağara resimlerinden günümüz dijital sanat üretimlerine uzanan bir yelpazede bu çevresel etkileşimi görmek mümkündür. Tarihsel süreç açısından değerlendirildiği zaman toplumların tecrübe ettiği ekonomik, politik, sosyal, teknolojik vb. her olay veya durumun bir yansıması sanatın geçirdiği aşamalarla birbirine paralellik göstermektedir (Kayahan ve Çevik, 2020: 209). Bu açıdan sanat genel anlamda bir aktarım alanı ve olgusudur. Kültürlerin tarihsel yolculuğunda en etkili somut veriler sanat eserleri aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu veriler, geleceğin sanatını doğrudan/dolaylı bir etkiyle kuşatmasının yanı sıra o toplumun sanat kültüründe şekillendirmekte ve içinde yaşayan tüm bireyleri de etkileyen toplumsal hafızayı oluşturmaktadır. Asya'dan Anadolu'ya uzanan süreçte farklı kültürlerden etkilenmiş Türk Sanatı, Anadolu toprakları üzerinde kurulan pek çok köklü medeniyetin izlerini taşır. İslimiyeli'ne göre; "Dünyanın en büyük kavşağında yüzyıllarca yıl var olabilen bir ülkenin, geçirdiği travmalarla defalarca yara almış nesilleri için sanattan uzaklaşmanın sayısız haklı nedenleri olabilir. Ancak koşullara direnebilmenin ve ayakta kalmanın en insani yolu yine sanattır" (2011:65).

Gombrich Sanatın Öyküsü (1997) adlı eserine şöyle başlar; "Aslında sanat diye bir şey yoktur. Sadece sanatçılar vardır". Kuşkusuz sanat tarihi sanatçıların eseridir. Bu bağlam ile Türk Sanatı tarihi incelendiğinde Türk Sanatının kendi kimliğini bulma sürecine tanıklık etmiş ve bu süreçte tartışmasız yeri doldurulamaz katkılar sağlamış bir sanatçı/akademisyen Süleyman Saim Tekcan karşımızda durmaktadır. "En iyi bildiğim ve yaşadığım şeyi en iyi anlatabilirim" (Tekcan, 2011b:36) diyen sanatçı ülkemizde özgün baskı resim denilince ilk akla gelen isimlerden biridir. Sanatçı kimliğinin yanında sanat eğitimi alanında yapmış olduğu çalışmalar ile toplumun kültürel bilincini artırmaya yönelik girişimlerin öncüsü olmuştur. Yükseköğretim kurumlarında kurduğu bölümler ve atölyeler aracılığı ile ülkemizde sanat eğitiminin kurumsallaşmasına yönelik çalışmaların yanı sıra özellikle baskıresim geniş kitlelere ulaştırılması için eşsiz bir çaba ve özveriyle İMOGA müzesini kurmuştur.

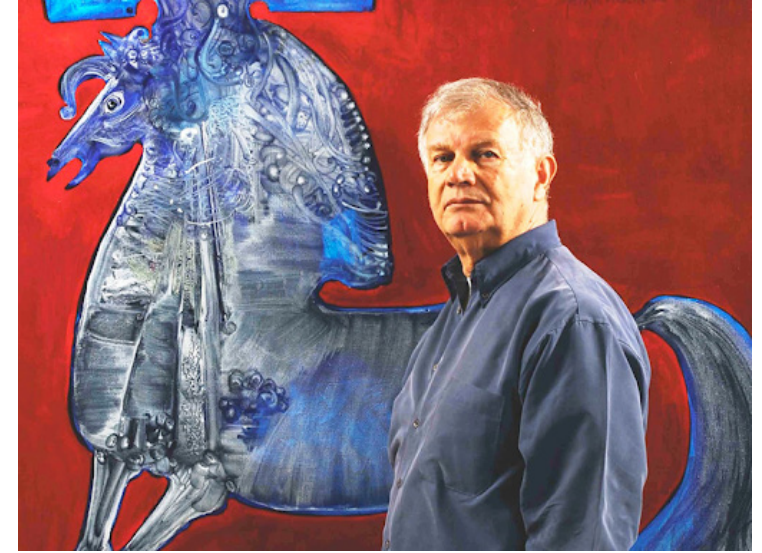
Bir Kanon Olarak Süleyman Saim Tekcan

Baskı resim sanatı ülkemize 1453 tarihinde İstanbul'da kağıt üretiminin başlamasıyla girdiği söylenebilir. Matbaanın bulunması ve Sanayi-i Nefes Mektebi'nde hakkaklık (gravür) atölyesinin açılmasıyla ülkemizde başlayan

baskı resim yolculuğu günümüzde kendi çevresini yaratmış, üniversitelerde bölümleri/atölyeleri olan ve yıllar içerisinde alanında uzman baskı resim sanatçılarının yetiştiği bir saha olarak karşımızda durmaktadır.

Kanon sözcüğü, Yunancada marangozun ölçü çubuğu anlamına gelen sözcükten türemiştir; İngilizcedeki canon bir şeyin ölçülebileceği bir standart anlamında kullanılır. Sanatta bir kültürün veya kronolojik dönemin, bir ülkenin veya bölgenin, bireysel bir sanatçının veya bir konunun kabul edilecek en iyi örneğini ifade eder. Örneğin, Michelangelo İtalyan resminde kanonik figür olarak kabul edilir; Picasso yirminci yüzyılın kanonik ressamıdır; Leonardo Da Vinci'nin Mona Lisa tablosu kanonik bir portredir (Witham ve Pooke, 2018a: 34).

William ve Pooke'nin bu söyleminden yola çıkarak Süleyman Saim Tekcan'ın alandaki özgün tarzı, biçimi ve estetiği ile ülkemizde baskı resim alanında bir kanon konumunda olduğunu söylemek mümkündür.

Görsel 1. Süleyman Saim Tekcan

Tekcan, 1958-61 yılları arasında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde sanat eğitime başlar. Refik Ekipman, Hidayet Telli, Şinasi Barutçu gibi pek çok değerli hocaların öğrencisi olan sanatçı Trabzon folklorundan konu aldığı ilk özgün serigrafik denemelerini gerçekleştirir. Süleyman Saim, burada onun için gelecekte öncelik taşıyacak olan çeşitli, malzemeleri tanır ve kullanmayı öğrenir, emeğin ve becerinin sanat yapıtının oluşumundaki vazgeçilmez rolünü kavrar (Bayramoğlu, 2013: 34). 1961'de Artvin, 1964'te ise Erzurum'a atanır. Sanatçının 1960-70 yılları arası resimlerinin temelini "horon"

teması oluşturur. Bu süreçte çalışmaları stilize edilmiş figür ağırlıklı, yalın ve sade kompozisyonlardır. Yağlıboya, suluboya, akrilik çalışmalarının yanı sıra ahşap ve seramik duvar rölyefleri tekniklerini de kullanmıştır. 1970-71 yılları arasında Almanya'da baskı grafiği üzerine çalışmalar yapar. Almanya dönüşü Marmara Atatürk Eğitim Enstitüsü'nde baskı atölyelerini kurar ve serigrafi, gravür, litografi derslerine başlar. Bu süreçte biryandan da kişisel bir girişim olarak Çamlıca'da ilk özgün baskı atölyesini kurmuştur. Bu atölye o dönemde Türkiye'nin birçok önemli sanatçısına ev sahipliği yapar ve ülkenin en büyük özgün baskı üretiminin yapıldığı bir merkez haline gelir. 1957'lere dek ağırlıklı olarak figüratif çalışan Tekcan soyut çalışmalara yer vermeye başlamıştır. Bir dönem sonra işlerinde kullandığı yağlıboya, akrilik ve suluboya yerini özgün baskı tekniğine bırakmıştır. İpek bakı ve gravürde gittikçe yoğunlaşmış bu yoğunlaşma üretimin beraberinde eğitimciliğinin etkisiyle özgün baskıyı ülke çapında niteliksel/niceliksel olarak yayma ve geliştirme kararını getirmiştir. 1976 yılında Mimar Sinan Üniversitesi'nde Grafik Bölümü'nde serigrafi atölyesi kurar. Bu dönem işlerinde yaklaşık tüm dönemlerinde gördüğümüz öz hâkimdir. Bu öz: kaligrafi, Selçuklu ve Hitit soyutlamaları, mezar taşları, Anadolu motiflerinden oluşmaktadır (Vural, 2015). Daha sonra Tekcan, 1996 yılında Büyükdada'da eğitime başlayan Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ni kurmuş ve ilk eğitim yılı süresince Dekanlık görevini yürütmüştür. 2007 yılında, Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kurucu Dekanlığı görevini yürüten sanatçı 2004 yılından bu yana İMOGA-İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi Kurucu Yönetim Kurulu Başkanı olarak çalışmalarına devam etmektedir (İMOGA, t.y).

Türkiye'de özgün baskı için gerekli presleri bulmak imkansızdır. Dışarıdan ithal edilmesi de çok zordur. Böyle olmasına rağmen kendisi Batıdaki özgün baskı preslerini aratmayacak presler yaptırmıştır. Bu preslerin projelerini çizmiş, dökümünde başında bulunmuş ve montajını ustalarla birlikte yapmıştır (1982: 82).

Bir sanatçı için eser üretmek, kendi düşüncesinden, karakterinden, duygusundan, emeğinden, algısından, bakış açısından bir parçayı ortaya koymasına demektir. Bireysel olarak sanatçı istediği amaç uğruna üretebilir, istediği şekilde, istediği kişiler ile eserini paylaşabilir. Ancak eğitim bu üretimin daha fazla sorumluluk ve özveri gerektiren başka bir boyutudur. Yer, zaman, malzeme, çevre ve daha bunun gibi onlarca faktör eğitimi etkileyen bir neden-sonuç ilişkisini içinde barındırır. Süleyman Saim Tekcan bildiği, gördüğü, öğrendiği her bir bilgiyi hiçbir şüphe duymadan paylaşan bir karaktere sahiptir. Tosunoğlu (2011: 7), "Sanattan yorgun düşmüş bir çağın adamı. Çağ yorgun ama o değil" sözüyle Tekcan'ın amaçları uğruna yılmadan çalıştığını en etkili şekilde dile getirir. Sorun çözmede soğukkanlılığını yitirmeyen ve her an üretme halini çekişmeye tercih eden bu dingin kişilik,

ülkemizde kurumlararası geçişleri önemli ölçüde sağlayabildiği gibi, oluşturduğu kurumlarla da her zaman örnek oluşturmuştur (Koçan, 2011: 55).

Elli yıl boyunca kavgasız, kıyımsız, huzurlu bir sanat yaşamı sürdürebilmek, kimse-den nefretle, kinle söz etmemek, kaba silahlara tenezzül etmemek ancak zengin bir özgüvenle olasıdır. Bu sükûnet Süleyman Saim Tekcan'ın yarattığı, dolaştığı, çalıştığı tüm mekânlarda hissedilir. Onun baskı resme olan tutkusu bence içindeki çoğalma ve çoğaltma duygusuyla yakından ilintilidir. O, daha çok alana daha çok insan ulaşabilme duygusuyla ilgili çoğul sevgiyi içine bir imza gibi kazıyabilmiş bir sanatçidir (İslimyeli, 2011: 64).

Tekcan, paylaşımcı bir sanatçıdır. Alan içerisinde destek almak ve vermenin önemini farkında olarak atölyelerinde birçok sanatçıyla ortak çalışmalar gerçekleştirmiştir. Kendi söylemiyle; "Sanat paylaştıkça çoğalır. Bir sanatçının diğer sanatçıya verebileceği mutlaka bir şeyler vardır. Bu bakımdan ortak sanat alışverişleri, fikir paylaşımları ve üretkenliği artırıcı, yeni arayışlara açık anlayışlar sanatı zenginleştirir (Tekcan, 2011: 37-38). 2004 yılında Türkiye'nin ilk ve tek grafik sanatlar müzesi olan İMOGA, yine bu atölyede çalıştığı sanatçı arkadaşlarının eserleriyle zenginleşmiştir. Sanatta birlikteliğin gücüne inanan sanatçı ilgisi olan herkesin sanatın bir şekilde sevmesine sebep olmuş ve baskı resim alanında yerleşik bir toplumsal bilinç oluşmasına katkı sağlamıştır.

Sanat alanında her teknik kendine has üretim şekillerini barındırır. Sanatçılar tekniğin olanakları ile yeni biçimler, yöntemler, tarzlar keşfetmekte ve bireysel özgünlüklerini ortaya koymaktadırlar. Tekcan, baskıresme dair birçok özgün ve deneysel çalışmalara imza atmıştır. Malzemenin günümüzdeki kadar rahat ulaşılamayacağı zamanlarda bile teknikte daha ileri gidebilmek öğrenmek ve öğretmek adına yaşamının uzun zamanlarını atölyesinde geçirmesinin bir sonucu olarak serigrafi alanında kendine özgü bir yöntem de geliştirmiştir. Kendi adıyla anılan bu tekniği yurt içi/yurt dışı birçok platformda uygulamış ve bu teknik ile ödüller almıştır. Elmas (2011) tekniğe dair özellikleri şöyle dile getirir:

Elek baskı her desen ya da renk için ayrı kalıplar kullanılmasını gerektiren bir tekniktir. Tekcan, "yaş üstüne yaş baskı" yöntemi geliştirerek uluslararası literatüre kendi adıyla geçmiş bir teknik yaratmıştır. Baskı yaklaşık 4-5 adet serigrafi makinesi kullanılarak ve yaş üstüne yaş baskı yapılarak gerçekleştirilir. Bu yöntemde göre renkler tutunmaya vakit bulamadan, birbiri üzerine süratli olarak basılır. Baskıda bazen örtücü çoğunlukla şeffaf renkler, boya kurummasına izin verilmeden baskı makinelerinden geçirilir. Ana renkler bir araya geldiğinde ara renkleri oluşturur; çoğu zaman tüm ana renklerin bir araya gelmesinden sonsuz renk ve doku skalası elde edilir. Baskı sırasında baskı boyaının içerisinde katılan geciktiriciler, baskı süresince

kurumayı önlediğinden en alttaki basılı renk, en son basılan renkle karışarak yeni bir renk bileşim oluşturur (Elmas,2011:81).

Kendine mal olmuş bir yöntemle özgün işler oluşturan sanatçı bu çalışmalarını ile grafik sanatlar alanında dünyadaki en yetkin sergilerden biri olan ve 1985 yılında Ljubljana'da düzenlenen Yugoslavya Grafik Bienali'nde dikkat çekmiştir. Aynı nedenle 1987'de Sarayevu Sanat Akademisi'ne davet edilen sanatçı hem burada kişisel bir resim sergisi açmış hem de Akademi'de iki aylık özgün baskı semineri düzenleyerek kendi yöntemini katılanlara öğretmiştir (Germaner, 2006: 24).Adnan Turani 2011 yılında yapılan bir söyleşisinde Tekcan hakkındaki fikirlerini şöyle dile getirir; "Hiçbir toprakta bu kadar fazla kültür ve millet yaşamamıştır. Süleyman, bunlara hâkim ve eserlerinde de göndermeler yapıyor. Geleneği modernle iç içe kullanıyor. Bu anlamda sentezi çok iyi başarmış bir sanatçıdır." (Kaplan, 2011: 61). Şüphesiz ki sanatçı Türk Kültürü'nün sanata yansıtılmasında ayırt edici bir estetiğe sahip başarılı eserleri ile baskı resim alanının mihenk taşlarından biridir. Sanat yaşamı boyunca Yerel Konulu Figüratif Çalışmalar; Rembrandt'a Saygı Serisi; Anıtsal Resimler; Atlar, Atlılar, Hatlar; Bronz Atlar gibi serilere imza atan sanatçı 1976-1991 yılları arasında ağırlıklı olarak Uygurluklar Serisi üzerinde çalışmıştır.

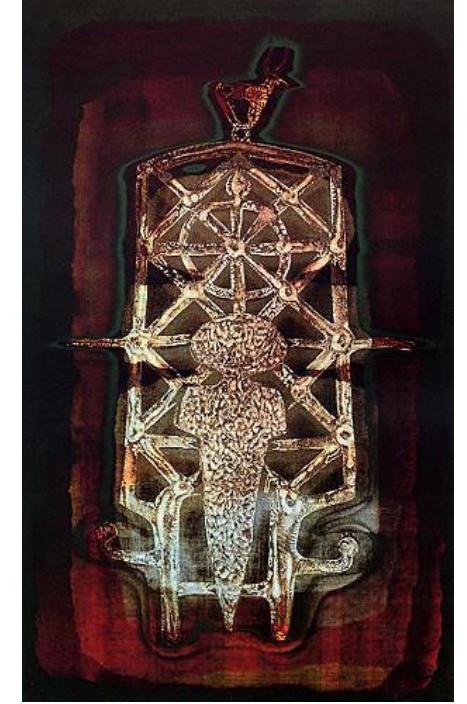
Uygurluklar Serisi Üzerine

Sanatçılar her şeyden yalıtılmış bir ortamda çalışmaz; sanatları kendi zamanlarının bir ürünüdür ve çeşitli ölçülerde tarihsel, toplumsal, ekonomik, felsefi bağlam ve koşullardan etkilenir/beslenir. Çağdaş dünya, inovasyon ve değişim ile karakterize olur, çağdaş sanat da bunu yansıtır (Whitham ve Pooke, 2018a: 95). Bir sanatçı salt sanat yapma da dahil ne niyetle harekete geçerse geçsin sonuçta yeni biçimler/formlar kurar. Yani yeni bir dil oluşturmak ya da oluşmuş olan dile bir yeni halka eklemek için uğraşır (Kahraman,2011:53). Tekcan, sanatçının topluma bağını şöyle ifade eder:

Hangi dönemi ele alırsanız alın, bütün bu dönemlerde Türkiye topraklarındaki uygarlıkların izlerini görebilirsiniz; Çünkü bir sanatçı ancak yaşadığı ülkenin kültürü ile düşünebilir. Düşünce dediğimiz şey kelimelerle oluşan bir şey, insan hangi dili biliyorsa o dille konuşuyor ve o dille düşünüyor. Biz kendi dilimizde geniş bir kelime perspektifi içerisinde boyutlu düşünebilme yetisine sahip olduğumuz için, sanat da o kültürün verileriyle beslenen bir şey olduğu için ve kendi kültüründen beslenmeyen sanatların da ne ulusal ve uluslararası bir kalite kazanması mümkün değil...(Süleyman Saim Tekcan ile yapılan söyleşiden aktaran Elmas, 2011: 83).

Tekcan'ın bu formları kullanmasında ve kompozisyonlarını oluştururken felsefi bir düşünce içerisinde bulunmasındaki amaç; geçmişe sahip çıkmak

ve kültürüyle yaşatmaktır (Benuğur,2000).Sanatçı, 1976-1991 yılları arasında gerçekleştirdiği "Uygurluklar Serisi" çalışmalarında Anadolu Uygurlukları'nın etkisini taşır. Bu uygarlıkların bizlere bıraktığı kültürel miraslar Tekcan'ın eserlerinde geçmişle gelecek arasında kurulmuş bir köprünün sağlam ve yıkılmaz temelleri gibidir. Bu sayede sanatçı Anadolu kültürünü temel alarak çağdaş sanat formlarını ortaya koyar.

Görsel 2. Süleyman Saim Tekcan, 1989, Elek Baskı, 50x 70 cm (Solda)

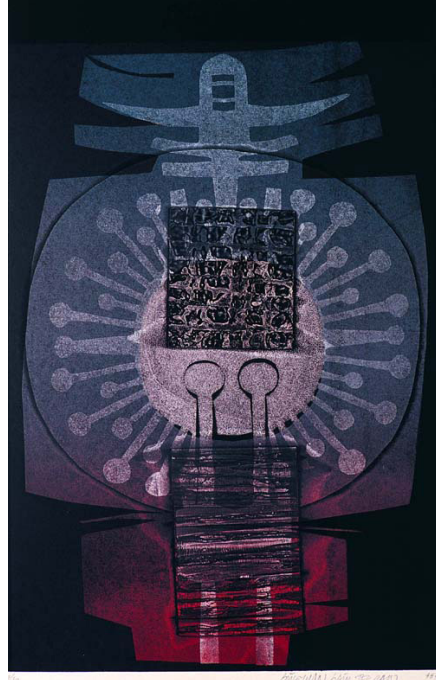
Görsel 3. Süleyman Saim Tekcan, 1987, Elek Baskı, 50x 70 cm (Sağda)

Uygurluklar Serisi'nde çoğunlukla serigrafi tekniğini kullanan sanatçının bu çalışmalarında renk olarak daha çok toprak tonlarını; kahveler, kırmızılar ve sarıları görmek mümkündür. Görsel 2'de Hititler'e ait bir geyik figüründen esinle yapmış olduğu çalışmada sanatçı, yoğun kahve ve kırmızı renklerini kullanmıştır. Merkezde konumlanan geyik figüründe yer alan sarı hatlar imgenin öne çıkmasına sebep olmaktadır. Aynı tonlarda ele aldığı Görsel 3'deki çalışmada ise Hitit Uygurluğu'nun en bilindik sembollerinden biri olan Güneş Kursu'ndan (MÖ. 2500-2250, Alacahöyük) esinlenmiştir. Dünya'yı ve Güneş'i temsil ettiği bilinen bu simge doğanın çoğalmasını temsil etmektedir. Sanatçı, esinlendiği bu sembolün taşıdığı anlam ile birlikte kendi özgün imgesini sembolün önüne yerleştirdiği soyut insan figürüyle

oluşturur. Bir anlamda geçmişini bugünün insanıyla birleştiren sanatçı geçmiş ile bugün arasındaki bağı eserleri aracılığıyla kurar. Renk sayısı çoğaldıkça, yapıtların resimsel değerleri daha net ortaya çıkıyor. At, geyik ve Hitit Güneş Kursu biçimlerinde çeşitlenen değişik kompozisyon kurguları, baskı tekniğinde uyguladığı yeni yöntemlerle gelişerek ve de çoğalarak özgür formlar şeklinde karşımıza çıkıyor (Kotan,2012:33).

Görsel 4. Süleyman Saim Tekcan, 1987, Elek Baskı (Solda)

Görsel 5. Süleyman Saim Tekcan, 1987, Elek Baskı (Sağda)

Giray'a (1999) göre sanatçı; Üç ayaklı kaideler üzerinde oturan boğa başlı Urartu kazanlarından, Eski Tunç Çağı'nın Kibele'lerine, Alacahöyük ge-yiklerinden Güneş Kursları'na ve ritonlara uzanan Anadolu Sanatı'nın verilerinin esinlerini özgün biçim, kompozisyon ve renk arayışları ile serigrafilerinde yeniden biçimlendiren Süleyman Saim Tekcan, baskı teknikleri içindeki üstün duyarlılığını yansıtan yapıtlar üretir. Görsel 4'te sanatçı, Urartuların dini uygulamalarında kullanıldığı düşünülen üç ayaklı kazanlardan esinlenir. Boğa başı figürüyle desteklenen bu sembolik kaplar sanatçının çalışmasında özgün renk ve doku yaklaşımlarıyla yeni bir görsel estetiğe sahip olur. Görsel 5, diğer üç çalışmaya oranla daha geometrik bir stilizasyona sahiptir. Amorf biçimlerin bulunduğu çalışmada sanatçının

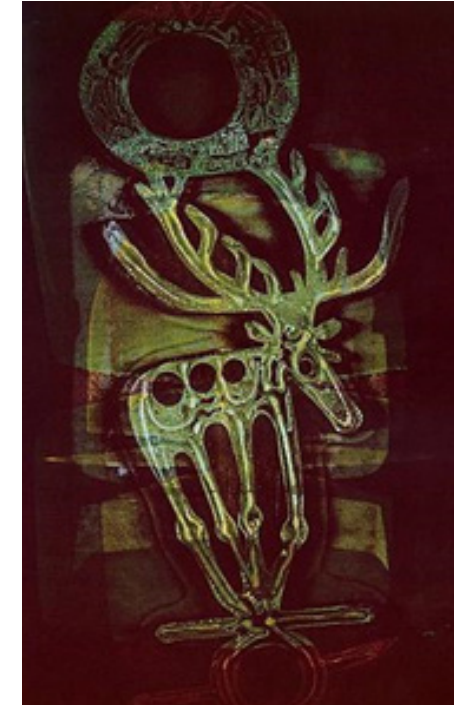
uygarlıklara dair düşünsel imgeleminin çoklu ifadesi gibidir ve biçimler keskin sınırlar ile belirlenmiştir.

Süleyman Saim Tekcan'ın ileriki yıllarda gerçekleştireceği yapıtlarında da görüleceği gibi bu serilerde resimde dengeyi sağlayan dikey ve yatay aksların varlığı ve anıtsallık arayışı ilk bakışta dikkati çeken özelliklerdir. Koyu arka plandan öne doğru gelişen ışıklı biçimler bu serilerin özgün yanını oluşturur. Bunlar çok eski zamanlardan kalma, yıpranmışlık duygusu veren dokulu yüzeylere sahiptirler(Germaner,2006). Kendisiyle yapılan bir söyleşide sanatçı yapıtlarındaki zaman boyutunu şu sözler ile anlatmıştır:

Zaman boyutu benim resimlerimde ilk çağlardan mağara dönemiyle günümüzdeki çağdaş sanat akımları arasında 'zaman dilimi' olarak bütünü kapsayan bir dilim. Yani ben herhangi bir yerdeki bir zaman içerisinde yaşadığımı düşünüyorum. Benim için bütün zamanların bir birleşimi vardır. Bütün zamanların birikimlerinin sunusu vardır diye düşünüyorum. Yani ben burada zamanla herhangi bir zaman içerisinde, herhangi bir tiyatronun, herhangi bir sahnesi ya da herhangi bir tarihin bir yaprağı ile ilgilenmiyorum. Zamanın bütünü beni ilgilendiriyor. Bu bütün içerisinde yaşıyorum (Menemencioğlu'ndan (1995) aktaran Kotan,2012:32-33).

Görsel 6. Süleyman Saim Tekcan, 1987, Elek Baskı. (Solda)
Görsel 7. Süleyman Saim Tekcan, 1987, Elek Baskı. (Sağda)

Sanatçıya özgü serigrafi tekniğine has olan renklerin üst üste uygulanması sonucu renkler arasında oluşan itme-çekme ilişkisinin dokusal yapısı ve ton geçişleri çalışma yüzeyini imgeler ile bütünleştirir. Kompozisyonun enerjisi, imgeler ve renk ile sıkı bir ilişki içerisinde. Sanatçı çalışmalarında rastlantısallığa izin verir. Kotan'a (2012:71) göre bu rastlantısallık; kurgulanmış alt yapı üzerine gelen nüanslardan ibarettir. Sanatçı yapıtını oluştururken önce bir strüktür kurar ve rastlantılar çalışma sürecinde ortaya çıkar, doku ve formlara dönüşür. Bunlar eski uygarlıklara ait, doğadan ya da çevreden önceden zihnin kaydetmiş olduğu izlerdir. Anadolu Uygarlıkları'nın esinlerine yönelen baskılarında Tekcan çok renkli ve katmanlı bir uygulamayı ve bu katmanların ayrı ayrı izlenebileceği bir teknik beceriyi geliştirir (Giray, 1999). Sanatçı Görsel 6'da yer alan çalışmasında Alacahöyük kadın idolünden esinlenmiştir. Yoğun kırmızı ve toprak tonlarını kullandığı çalışmada tekrar eden soyut kadın imgesi verev bir çizgi ile tamamlanır. Görsel 7'de ise sanatçının Hitit Dönemi bronz geyik figüründen esinlenerek yaptığı bir başka çalışmasıdır. Sanatçı geyik figürünün boynuzları üzerine dairesel bir form yerleştirmiştir. Türk mitolojisinde geyik ebediliğin, ölümsüzlüğün, yenilenmenin, dönüşümün sembolü olduğu bilinmektedir. Sanatçının geyik boynuzlarının üzerine yerleştirdiği dairesel form bu bağlam ile Dünya'nın dolayısıyla yaşamın gücüne odaklanma ve dönüşümün görsel bir ifadesi olarak düşünülebilir.

Tekcan geleneğin sürekliliği noktasında dikkat çekmiştir. Fakat onu evrenselletiren, yerel bir geleneğe bağlılığı değil, ona kattığı bireysel çoğaltmalardır. Bu da sanatçının üretmeden çok yaratmaya meyil eden çabasıdır. Onun bireysel tarzı, Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan "Hayvan Üslubu" geleneğini Anadolu uygarlıklarının biçim zenginliği ile harmanlayıp kendine özgü yorumuyla baştan donatır (Kodaman, 2007:387).

Birçok hastalıkları olan bir toplumda yaşıyoruz ama bunlar arasında en az olan şey "sanat hastalığı". Bunları insanlara ulaştırmak lazım çünkü en mutlu ölünen hastalık da sanat hastalığıdır. Eğer insan, sanata bulaşmadan ölüyorsa o insan gerçekten yaşamış sayılmaz. Dünyada bugüne kadar binlerce devlet kuruldu ama onlardan belki yirmi tanesini sayabilirsiniz ki bunlar dabraktıkları sanat eserleri ile akılda kalmışlardır. Sanat bırakmayan devletler, tarihin karanlığına gömüyorlar. Onun için Türkiye yarınlar kalacaksa sanat yapmak, üretmek sanat eseri bırakmak zorundadır (Baloğlu, 2011:134).

Bir sanatçı için kültürel mirası tanımak kadar, korumak ve yaşatmak da önemli olmalıdır. Yöresel olmadan ulusal, ulusal olmadan uluslararası olunamaz düşüncesi; sanatçılar için bir önkoşul niteliğini her zaman korumalı ve bu nitelik yaşatılmalıdır (Benuşur, 2000: 103). Bu açıdan değerlendiril-

diğinde Tekcan, ulusaldan köklenen bir bilinci uluslararası boyuta taşımayı başarmıştır. Uygarlıklar Serisi'nde yer alan her bir çalışma kültürel imgelerin izlerini günümüze taşıyan ancak bugünün aurasına sahip özgün eserlerdir. 1936 yılında felsefeci ve eleştirmen Walter Benjamin, sanat eserlerinin bir "aura"sı olduğunu ileri sürmüştür. Aura kelimesiyle sanat eserlerinin, onların karşısında durduğumuz da "hissettiğimiz" benzersiz ve orijinal bir niteliğe sahip oluşunu kastetmiştir (Witham ve Pooke, 2018b: 125). Tekcan'ın eserlerinin en büyük özelliklerinden biri ise ister gravür ister akrilik ister yağlıboya olsun her birinde kişiliğinin varlığını bir damga gibi hissettirmesidir. Tüm eserlerinde kişiliğindeki güç sanatını, sanatındaki güç kişiliğini vurgulamaktadır (Vural, 2015: 73).

Sonuç

Bu makalede, ülkemizin çağdaş sanat kültürü içerisinde dünya standartlarında yer edinmiş bir sanatçı olarak Süleyman Saim Tekcan'ın özgün üretimleri "Uygarlıklar Serisi" üzerinden incelenmiştir. Toplumsal anlamda sahip olduğumuz ortak geçmiş eserlerinde kültürel olarak yansıtan sanatçının geçmiş ve günümüz arasında kurduğu bağın derinliğini bu seride yer alan üretimlerinde de görmek mümkündür. Makalenin ana temasını oluşturan bu seri, sanatçının Anadolu Uygarlıkları'na ait, Güneş Kursu, geyik, riton ve idol gibi Anadolu'nun kadim uygarlıklarından ve kültüründen beslenen imgelerden esinlenerek serigrafi tekniği ile ortaya koyduğu bir grup özgün çalışmasından oluşmaktadır.

Süleyman Saim Tekcan ülkesinin zengin kültürel mirasının değerini bilen ve kültürel imgeleri eserleri aracılığı ile geleceğe taşımayı başarmış ustabilir sanatçıdır. Kendi özgün değerlerine sırtını dönmüş bir sanatçının evrensel başarıya ulaşamayacağı düşüncesine sıkı sıkı bağlı olan sanatçı, alanında mücadeleci ve yenilikçi tavırlarıyla bilinmektedir. "Uygarlıklar Serisi"nde yer alan çalışmalarında imgelerin çağdaş bir bakış açısıyla yeniden yorumlanmasının yanı sıra tekniğin olanaklarını da özgün ve yaratıcı üslubuyla geliştirerek anlam bağlamında da katmanlı bir ifadeye ulaştığı görülmektedir.

Süleyman Saim Tekcan'ın sanatçı, akademisyen ve eğitimci olarak bütünsel bağlamda ele alınan yaşam öyküsü vebaskı resim alanındaki uzmanlaşma serüveni yeni nesil sanatçılar/eğitriciler için bir ilham kaynağı niteliğindedir. Baskı resim alanında özgün yapıtlar ortaya koyan sanatçının eserlerinde anlatıma öncülük eden görsel dildeki estetik seviyenin yüksekliği onun zaman boyutunu aşan değerde eserler üretmesi biçiminde değerlendirilebilir. Tekcan'ın sanat alanında ve özellikle baskı resim alanında yaptığı özgün üretimlerin ve çağdaş bakış açısının ülkemizin sosyo-kültürel gelişimine yaptığı katkı elbette ki yadsınamaz. Duayen sanatçının kurmuş

olduğu baskı atölyeleri, gerçekleştirmiş olduğu çalıştaylar ve etkinliklerle ölkemizde baskı resim sanatına yön verecek en önemli adımları atmış ve gelecek nesiller açısından da baskı sanatına en üst düzeyde akademik/ bilimsel katkılarda bulunmuştur.

Kaynakça

- Baloğlu, H. (2011). "Süleyman Saim Tekcan ile Söyleşi", *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 131-135.
- Bayramoğlu, M. (2013). "20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi", *Kalemşi*, 1(2), 1-40.
- Benuğur, Ş. (2000). *Plastik Sanatlarda At Figürüne Genel Bir Bakış Ve Süleyman Saim Tekcan'ın "Riva Atları"nın Özgün Baskı resimlerle Yorumu, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.*
- Elmas, H. (2011). "Türk Resminin Kimlik Arayışında Özgün Bir Sanatçı Süleyman Saim Tekcan", *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 73-84.
- Germaner, S. (2006). *Süleyman Saim Tekcan 45. Sanat Yılı Katoloğu. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.*
- Gombrich, E.H. (1997). *Sanatın Öyküsü (Çev: Bedrettin Cömert), İstanbul: Remzi Yayınevi.*
- İçmeli, M. (1982). "Usta Sanatçı Süleyman Saim Tekcan", *Sanat Çevresi*, 4, 42-46.
- İslimyeli, B. N. (2011). "Süleyman Saim Tekcan'ın Yarım Yüzyılı", *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 63-65.
- Kahraman, E. (2011). "Sözcükler, Biçimler, Formlar Ve İdealler İçin Savaşan Devrimci Bir Kişilik...", *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 47-53.
- Kaplan, A. (2011). "Adnan Turani ile Söyleşi", *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 59-61.
- Kayahan, Z. ve Çevik, N. (2020). "Çağdaş Sanatta Bir Yansıma/Yansıtma Sorunsalı Olarak Otoportre ve "Ben" Kavramı Üzerine Bireysel Söylemler", *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 25, 191-213.
- Koçan, H. (2011). "Süleyman Saim Tekcan'ın Üç Boyutlu Portresi", *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 55-61.
- Kodaman, M. (2007). "Türk Sanatında Bir "İslah-Atçı" Süleyman Saim Tekcan'ın Yapıtını Tekrar Okumak", *Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 386-397.
- Kotan, Ç. (2012). *Süleyman Saim Tekcan'ın Eserleri Üzerinden Sanat Yaşamı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

Tekcan, E. (2011). "Süleyman Saim Tekcan ile Söyleşi", *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 31-45.

Tosunoğlu, A. (2011). "Bir Adam ve..." *Akademist Dergisi/ Süleyman Saim Tekcan 50. Yılı Özel Sayısı*, 10, 7-10.

Vural, H. (2015). *Günümüz Türk Resminde Süleyman Saim Tekcan Ve Riva Atlarının Sanat Eğitimine Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

Whitham, G. ve Pooke, G. (2018a). *Çağdaş Sanatı Anlamak (çev: T. Göbekçin). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.*

Whitham, G. ve Pooke, G. (2018b). *Sanatı Anlamak. (çev: T. Göbekçin). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.*

İnternet Kaynakları

İnternet: Giray, K. (Ekim, 1999) , Süleyman Saim Tekcan.
Web: <http://www.suleymansaimtekcan.com/pPages/pArtist.aspx?palD=355§ion=550&lang=TR&bhcp=1&periodID=&pageNo=2&exhID=0> adresinden 01.08. 2020 tarihinde alınmıştır.

İnternet: İMOGA. Web: <https://imoga.org/> adresinden 01.08. 2020 tarihinde alınmıştır.

Görsel Kaynakları

Görsel 1: <http://aykiriakademi.com/sanat/aykiri-akademi-sanat-gorsel-sanatlar/bir-adam-ve-aytuna-tosunoglu-yaz%C4%B1-akademi-suleyman-saim-tekcan> (Erişim Tarihi: 01.06.2020).

Görsel 2- 3- 4- 5- 6- 7: <http://www.suleymansaimtekcan.com/pPages/pArtist.aspx?palD=355§ion=100&lang=TR&bhcp=1&periodID=&pageNo=0&exhID=0> (Erişim Tarihi: 01.06.2020).